Б Ъ Л Г А Р С К А А К А Д Е М И Я Н А Н А У К И Т Е

ИНСТИТУТ ЗА ДЪРЖАВАТА И ПРАВОТО

СЕКЦИЯ ПО ПУБЛИЧНОПРАВНИ НАУКИ

Живка Стоянова Матеева

АДМИНИСТРАТИВНОПРАВНА ЗАЩИТА НА ЛИЧНИТЕ ДАННИ

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

на дисертационен труд
за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, научна област: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.6. Право, научна специалност: Административно право и административен процес

Научен консултант:
проф. д-р Ганета Минкова

София
2015

Б Ъ Л Г А Р С К А А К А Д Е М И Я Н А Н А У К И Т Е

ИНСТИТУТ ЗА ДЪРЖАВАТА И ПРАВОТО

СЕКЦИЯ ПО ПУБЛИЧНОПРАВНИ НАУКИ

Живка Стоянова Матеева

АДМИНИСТРАТИВНОПРАВНА ЗАЩИТА НА ЛИЧНИТЕ ДАННИ

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

на дисертационен труд
за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, научна област: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.6. Право, научна специалност: Административно право и административен процес

Научен консултант:
проф. д-р Ганета Минкова

София
2015

Дисертационният труд е обсъден и насочен за публична защита от Секция „Публичноправни науки” на Института за държавата и правото при Българската академия на науките на 15 октомври 2015 г.

Докторантът е зачислен като докторант на самостоятелна подготовка в Секция „Публичноправни науки” на Института за държавата и правото при Българската академия на науките.

Защитата на дисертационния труд ще се състои на 5 януари 2016 г., в Института за държавата и правото при Българската академия на науките (гр. София, ул. „Сердика“ № 4) пред Научно жури, назначено със Заповед № РД-09-106/02.11.2015 г. на Директора на ИДП при БАН, в състав:

Членове:

Проф. д-р Стефка Наумова

Проф. д-р Ганета Минкова

Проф. д-р Христина Балабанова

Проф. д-р Александър Воденичаров

Доц. д-р Марчо Марков

Резервни членове:

Проф. д-р Дарина Зиновиева

Проф. д-р Цветан Сивков

Дисертационният труд и материалите по защитата са на разположение в Института за държавата и правото при Българската академия на науките (гр. София, ул. „Сердика“ № 4) и на интернет страниците на ИДП и на БАН.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Актуалност на дисертационния труд

Темата на представения дисертационен труд „Административноправна защита на личните данни" е насочена към изследване на актуалните проблеми свързани с обработването, използването и достъпа на лична информация в съвременния социален, икономически и обществен живот.

Защитата на личните данни придобива все по-голямо обществено значение и признание в последните 10 години. От една страна, премахването на физическите граници между държавите, бързото технологично развитие и глобализацията в комуникацията поставят нови предизвикателства пред защитата на данни, понеже позволяват на публичните органи и частните дружества да използват и обработват огромни бази данни с лична информация, за да упражняват дейността си. От друга страна, гражданите все по-често правят личните си данни обществено достъпни, с цел достъп до информационни ресурси или като предпоставка за получаване на определена услуга, без да осъзнават напълно рисковете, свързани с това. Разглеждането на защитата на личните данни като едно от основните средства на гражданите да се защитят от неправомерни действия от страна на администрацията и различните частноправни субекти е въпрос с изключителна значимост в правната теория и практика.

С приемането на Закона за защита на личните данни в началото на 2002 г. беше хармонизирано българското законодателство с европейското общностно право в областта на обработката и защитата на личната информация на гражданите и свободното й движение. Създаде се определена правна сигурност при упражняване правата на физическите лица, както се засили и международното сътрудничество с други надзорни органи в областта на защитата на личните данни.

Актуалността на проблемите, свързани със същността, задачите и тенденциите за развитие на административноправната защита на личните данни в българското

законодателство произтича от действието и контрола на компетентните органи по защита на личните данни.

Комисията за защита на личните данни е независим контролен държавен орган, провеждащ държавната политика в областта на защитата на личните данни. Затова е толкова важно да се изяснят правното положение, компетентност, правомощия и актове на комисията, с цел да се даде отговор на въпроса за мястото ѝ в цялостната система на държавното управление и ролята ѝ за осъществяване на държавната власт.

Що се отнася до проблемите, свързани с контрола в областта на защитата на личните данни, трябва да се изтъкне обстоятелството, че те са по-слабо застъпени в правната ни литература. Противоречиво разбираните и решавани в практиката въпроси могат да затруднят съществено контролната дейност на националния орган по защитата на личните данни, а също в редица случаи и да усложнят отношенията му с другите органи, организации и граждани, което може да доведе до намаляване ефективността на цялостната борба с незаконосъобразното обработване на лични данни. Поради това възниква необходимост от изясняване на специфичните белези на контрола за защита на физическите лица при неправомерното обработване на свързаните с тях лични данни в процеса на свободното движение на данните във връзка с налагането на санкции по Закона за защита на личните данни.

Съществуването на изчерпателна правна уредба не е достатъчно да гарантира сама по себе си защитата на личните данни, а е необходимо и администраторите на данни да спазват и осъществяват публичните си задължения спрямо физическите лица, чиито данни се обработват. Правилното прилагане на правилата за определянето на глобалните стандарти за защита на личните данни е необходимост както от гледна точка на хармонизацията на нашето законодателство с европейското, така и за да бъде осигурено по-високо ниво на защита във всички области на съвременното общество.

Интересът на автора към работа с такава насоченост се определя от необходимостта на нашата административноправна теория от цялостно изследване на защитата на личните данни, касаеща гражданите, предвид опита да се запълни съществуващата празнота в тази насока. Това налага нов подход и преоценка на ефективността на защитата, за да могат физическите лица да контролират своите данни

и да бъде предотвратено неправомерното използване на личната информация както от страна на публичните, така и частноправните субекти.

Актуалността на изследването се определя и от факта, че защитата на личните данни е сравнително нова тема и в българската правна теория все още няма проведено цялостно изследване на проблемите на административноправната защита на личните данни.

2. Цел и задачи на дисертационния труд

Целта на дисертационния труд е теоретично изследване на цялостната административноправна уредба, като се разгледат проблеми, свързани основно с необходимостта от изясняване на съдържанието на понятия като: определение за лични данни, администратор на лични данни, принципи за обработване на лична информация и др. Обърнато е особено внимание на защитата като юридическа гаранция за закрила на законните интереси на физическите лица, както на въпросите, по които има противоречива практика на правоприлагащите органи и съдилищата относно: условията, на които трябва да отговаря ограничаването на неприкосновеността и личния живот на гражданите; субектите на лични данни, техните правомощия, актове, задължения и отговорности; способите за защита при нарушаване на това право.

За изпълнение на така поставената цел са формулирани следните изследователски задачи :

1. на основата на извършения анализ на действащото законодателство и сравнителноправното изследване на уредбата през последните десет години да се изведат типичните белези, характеризиращи защитата на личните данни, и да се класифицират нейните източници;
2. като се даде обща характеристика на защита на лична информация, да се изведат типичните за нея обекти, субекти и комплексни права;
3. да се изясни спецификата в общата характеристика на различните основни правила за защита на обработката на лични данни, от гледна точка на начина на регламентацията им от законодателя;

4. да се изясни същността на защитата предвид особеностите на регламентирането ѝ в международното и българското законодателство;

5. да се изведат особеностите, свързани с недостатъците и предимствата на защитата на лични данни;

6. на базата на извършения административноправен анализ да се направят актуални предложения de lege ferenda за усъвършенстване на нормативната уредба;

7. да се въведат ефективни политики и механизми за гарантиране спазването на правилата за защита на данните, чрез превантивно въздействие върху нарушенията.

3. Обект и предмет на дисертационния труд

Дисертационният труд представлява цялостно изследване, чийто **обект** на научен анализ е административноправната защита на личните данни.

Настоящото изложение има за **предмет** да изследва същността, значението, задачите и тенденциите за развитие на административноправната защита на личните данни в българското законодателство. На първо място са изяснени основните понятия, свързани със защитата на личните данни. Детайлно са анализирани универсалните принципи за защита на физическите лица по отношение обработването на техните лични данни, както и ролята на органите за защита. Специално се разглежда правното положение на Комисията за защита на личните данни като независим държавен орган със специална компетентност (функционална), актовете, които тя издава въз основа на съдържащите се в компетентността ѝ правомощия, както и контролът за спазване на законодателството за защита на личните данни и юридическата отговорност за нарушаването ѝ. Изследват се спецификите на администраторите на данни, а също и конкретните техни задължения, които са част от предмета на административноправната защита на личните данни.

В тази насока изследването изяснява въпросите и проблемите, отнасящи се до защитата на данните в тяхната взаимовръзка, необходима предвид повишеното обществено внимание, като анализира правилата за защита на личните данни, валидни в българското законодателство и в правото на Европейския съюз. Не на последно място стремежът на автора е да постигне яснота спрямо новите моменти в защитата,

както и да спомогне за по-доброто познаване и точното практическо прилагане на приетите норми в разглежданата материя.

4. Методология на дисертационния труд

Изследователските задачи, поставени в дисертацията, са постигнати с използването на научни методи на познание от полето на социално-икономическите и обществени науки, формиращи комплексен методичен подход за решаване на един сложен и многокомпонентен проблем, какъвто е защитата на личните данни. Прилагат се методът на теоретичния анализ и синтез и сравнителноправен анализ. Наред с тях се използват и логико-юридически, индуктивен и дедуктивен метод.

Информацията, необходима за постигане на научната цел и задачи на дисертационния труд, се осигурява от теоретично изследване на публикации на български и чуждестранни автори; статистическа информация от база данни на Комисията за защита на личните данни; съществуващата практика на Административен съд – София град и Върховния административен съд, както и на контролния орган за защита на личните данни.

5. Теза и практическо значение на дисертационния труд

Тезата на представения дисертационен труд е, че съществува необходимост от цялостно изясняване на въпросите и проблемите, които възникват във връзка с административноправната защита на данните, предвид повишеното обществено внимание, тъй като личните данни се превръщат в много ценна стока, която реално трябва да бъде защитена. Това налага приемането на единен набор от правила за защита на личните данни, валидни в целия Европейски съюз, както и повишаване на отговорността и отчетността за обработване на лична информация.

Практическото значение на дисертационния труд се състои в основни положения, изводи и предложения, които могат да поставят началото на дискусия за усъвършенстване на законодателството. Основните положения в дисертацията могат да се използват при обучението на администраторите на лични данни и гражданите като цяло, тъй като обработването на лични данни е пряко свързано с правилното и

ефективно прилагане на мерките за тяхната защита и намаляване на рисковете от неблагоприятното въздействие върху личната неприкосновеност на физическите лица.

II. СПРАВКА ЗА ПРИНОСНИТЕ МОМЕНТИ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

С оглед съществуващата необходимост от установяване на яснота по въпросите на административноправната защита на личните данни, възникващи както в теорията, така и практиката, могат да бъдат откроени следните по-важни приносни моменти с научен и приложен характер на дисертационния труд, групирани по следния начин:

1. Представеният труд е цялостно изследване на административноправната защита на личните данни, съобразен с извършените промени в законодателството ни от създаването на Закона за защита на личните данни през 2002 г. Иновативността му се състои в съчетаването на теория, нормативна уредба, съдебна практика и прилагане на анализ с цел всестранно представяне на предмета на изследването.

2. Съпоставя се и се изследва съдържанието на основни понятия като лични и чувствителни данни, чрез които могат да бъдат идентифицирани пряко или непряко физическите лица. Доразвито е виждането за въпроса какво трябва да се разбира под същност на правото на лична информация, като се посочват основните белези на това право и разликата му с друга защитена информация. Представени са систематизирани и анализирани основните принципи за защита на личните данни, като се групират на общи и специални. Уточнението на понятията има съществено значение за по-нататъшното изясняване на постановката на проблема, изследване на неговите проявления и установяване на адекватни мерки за справяне с него.

3. Направен е самостоятелен анализ на въпросите, свързани с правната същност на Комисията за защита на личните данни, които разкриват нейния облик и място в държавния апарат при осъществяването на защитата на личните данни. Специално внимание е отделено на компетентността на комисията, която й дава възможност да упражнява властническите си правомощия и да участва като страна в правни отношения в сферата на държавното управление. Предложени са класификации на правомощията и актовете на комисията, които дават отговор на въпроса за ролята й в

цялостната характеристика на държавното управление и органите, които го осъществяват.

4. На основата на действащата нормативна уредба са разяснени понятията „администратор на лични данни“ и „обработващ лични данни“, които имат важно значение в контекста на поверителността и надеждността на защитата на личните данни, тъй като служат за определяне на отговорностите на лицата, ангажирани с обработването на личните данни. Обект на самостоятелен анализ са и въпросите за задълженията на администраторите на лични данни, които са обединени в три основни групи. На тази основа физическите лица се осведомяват и запознават с приложното поле на Закона за защита на личните данни и как могат да упражнят и да защитят своите права при незаконосъобразното обработване на личната им информация.

5. Глава трета от дисертацията в своята цялост също представлява определен принос. В нея се подлага на критичен анализ контролът за спазване на законодателството и се правят изводи за често срещани законови несъвършенства, вътрешни противоречия в норми от различни актове, липса на законова координираност в правомощията на контролните органи. Очертани са специфичните производства, осъществявани от Комисията за защита на личните данни, което съставлява добра база за бъдещо разрешение на проблемите в областта на личните данни.

6. Изведени са съществените белези на видовете юридическа отговорност, която администраторът на лични данни може да носи. С това се обогатяват и прецизират отделни страни на защитата на личните данни и се разширява полето на тяхното приложение.

7. За повишаване на защитата на личните данни са направени предложения de lege ferenda както от методичен характер, свързани с изследване на новите аспекти на защитата на личните данни, така и практико-приложни за усъвършенстване на законодателството в тази област.

III. СТРУКТУРА И СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Структура на дисертационния труд

Дисертацията е с общ обем от 223 страници и включва увод, три глави, заключение, списък на използваните съкращения, списък на цитираната литература. Направени са 258 бележки под линия. Справката за литературните източници съдържа 125 заглавия.

2. Съдържание на дисертационния труд

Увод

Глава I. Правна същност на понятието „лични данни”

§1. Определение на понятието „лични данни” и неговата характеристика

1. Понятие за лични данни
2. Специална категория лични данни

§2. Правото на лична информация и разграничението й от друга защитена информация

1. Същност на правото на лична информация
2. Разграничение на личната информация от друга защитена информация

§3. Принципи за защита на личните данните

1. Общи принципи за защита на личните данни
2. Специални принципи за защита на личните данни

Глава II. Органи и субекти на административноправна защита на личните данни

§1. Комисия за защита на личните данни

1. Правен статут на Комисията за защита на личните данни
2. Компетентност и правомощия на Комисията за защита на личните данни
3. Актове на Комисията за защита на личните данни

§2. Администратор на лични данни

1. Понятие за администратор на лични данни
2. Задължения на администраторите на лични данни

Глава III. Контрол за спазване на законодателството за защита на личните данни и юридическа отговорност за нарушаването й

§1. Контрол за спазване на законодателството за защита на личните данни

1. Същност на контрола по защитата на данните, осъществяван от Комисията за защита на личните данни

2. Производства пред Комисията за защита на личните данни

2.1. Производство по разглеждане на жалби от физическите лица

2.2. Производство по регистрация на администратор на лични данни

2.3. Производство по издаване на разрешение за предоставяне на лични данни от администратор в държава, която не е член на Европейския съюз и не е страна по споразумението за Европейското икономическо пространство

2.4. Производство по изразяване на становища

2.5. Производство по издаване на задължителни предписания

2.6. Производство по налагане на временни забрани за обработване на лични данни

2.7. Производство по заличаване на администратори на лични данни

3. Съдебен контрол

3.1. Производство пред Административен съд – София град

3.2. Производство пред Върховен административен съд

§2. Отговорност за спазване на Закона за защита на личните данни

1. Административнонаказателна отговорност

2. Гражданска отговорност

3. Наказателна отговорност

Заключение

Литература

3. Кратко изложение на дисертационния труд

Глава I. Правна същност на понятието „лични данни“

Глава първа има основополагащ и въвеждащ характер. В нея се прави анализ на основните понятия като лични и чувствителни данни, разгледани са белезите на правото на лична информация и разграничението й от друга защитена информация, разкриват се съдържанието на принципите на защитата на личните данни. Тази глава се състои от три параграфа.

В **параграф 1** са изяснени понятията лични и чувствителни данни, разкрива се съдържанието на специфичните признаци, чрез които могат да бъдат идентифицирани пряко или непряко физическите лица. Уточняването на понятията има съществено значение за по-нататъшното изясняване на постановките на проблема, изследване на неговите проявления и установяване на адекватни мерки и политики за справяне с него.

От изложеното относно личната информация се прави изводът, че понятието „лични данни“ се нуждае от прецизиране. Това не може да се постигне само чрез даване на легално определение за лични данни. Поради естеството на персоналната информация, определението е твърде общо и предоставя спорове дали и доколко една или друга информация попада в обхвата му. От една страна, двусмислиците в тълкуването може да доведат до конкуриращи се претенции и други разногласия, като в този случай положителните ефекти ще бъдат по-малки от очакваните. От друга страна, сложността при определянето на понятието произтича и от факта, че в Закона за защита на личните данни не са определени еднозначно „специфичните признаци“ на физическото лице. Цитираните идентичности нямат легални дефиниции, поради което това би довело до злоупотреба при тълкуването им както от страна на потребителите на база данни, така и на регулаторните органи. Изясняването на специфичните признаци е абсолютно необходимо за разбиране на специалната уредба за защита на личните данни по Закона за достъп до обществената информация, Закона за защита на класифицираната информация, Закона за търговския регистър и др., тъй като част от тези данни се съхраняват в информационни фондове, които се създават и управляват

от публичния и частния сектор. За да се избегнат конфликти и да се постигне справедлив баланс между защитени конкуриращи се ценности, трябва да се търси ясна уредба на кръга на задължените лица, които съхраняват и обработват лични данни и предоставят достъп до обществена информация, както и трябва да се прилагат признатите принципни положения, които включват преценка за всяка отделна категория информация.

В **параграф 2** се посочват основните белези на правото на лична информация, което е неразделна част от основното право, изрично уредено в чл. 32 от Конституцията, включващо правото на защита срещу незаконна намеса в личния и семейния живот на лицето и срещу посегателство върху неговата чест, достойнство и добро име. Поради това нарушаването на правото на личността във връзка с разкриването на личните й данни е посегателство върху неприкосновеността на личния живот.

Като част от основното право, правото на лична информация се характеризира с формалните белези на основните човешки права. Правото на лична информация е:

- субективно право на физическото лице, тъй като дава възможност за ползване на определено социално благо, а именно правото на неприкосновеност и личен живот. То е екзистенциално право присъщо на човешките индивиди, реализирано в рамките на защитата на личните данни;
- неотменимо и непрехвърлимо, като тези му белези се изразяват в опазване на личните данни, които принадлежат на лицето от неговото раждане и прекратяват своето съществуване само с неговата смърт. Личните права са абсолютни и непрехвърлими. Така те получават много широка защита, т.е. дава се възможност на засегнатия да търси не само компенсация при настъпване на вреди, но и да се защити срещу предстоящо нарушение – чрез административнонаказателна защита;
- с всеобщ характер, тъй като се проявява независимо от гражданство, социално положение, етническа принадлежност и др. подобни признаци на човека, следователно то не е привилегия и следва да се прилага за всеки;

- защитено въз основа на вътрешни и международни актове, в случаите когато нарушаването на правата на личността се разглежда като нарушение на личната неприкосновеност.

Правото на лична информация способства за неприкосновеността на индивида посредством осигуряване на условия за неговото съществуване. Това право предоставя на своя носител възможността да изисква определено поведение от страна на органите и администраторите на лични данни. В тази връзка бихме могли да кажем, че защитата на личната информация е публично задължение, произтичащо пряко от закона, на което съответства правото на физическото лице да иска предприемането на определени действия.

Разглеждането на правото на лична информация на индивида спомага за законодателното решаване на въпроса за допустимите предели на персоналните данни за личността. Съществена последица от причисляването на правото на лична информация към основните права е получаването на специализиран механизъм за защитата му. Целта на защитата е да предпази физическите лица от неправомерни действия и посегателства както от страна на държавните органи, така и от различни частноправни нарушители. Нормите на защитата на личните данни очертават субективните права на лицата, както и тези, които обезпечават тяхната ефикасна административноправна защита, включително и чрез съдебен контрол. Тези правни норми уреждат защитата не изобщо, а във връзка с конкретното материално субективно право или конкретен законен интерес, а именно защита на личната информация.

Административноправната защита на личните данни се оказва нелека задача, понеже провокира множество конфликти между правата на личността и основните свободи на гражданите. Затова в този параграф се обсъждат и конкуриращите се права в тяхната систематична и функционална връзка. Поначало тези права не са в конфликт, тъй като всяко едно от тях обслужва гражданите, като едновременно осигурява на всеки защита срещу неправомерна намеса в личната му сфера на живот и създава условия за засилен контрол на широката общественост чрез прозрачността в управлението. Но съществуват и случаи, в които защитата на личните данни, правото

на достъп до обществена информация и свободата на словото се конкурират и в тези случаи с упражняването на едното се възпрепятства другото.

На базата на теоретичния анализ на защитените конституционни ценности се прави изводът, че са необходими промени в закони, които са пряко свързани със защитата на личните данни. При вписването на търговците в търговския регистър трябва да се намери баланс между обстоятелствата, които задължително трябва да бъдат известни на обществото, и обстоятелствата, които представляват лични данни, и не е желателно да фигурират в основната част на търговския регистър. Необходимо е в търговския регистър да не се публикуват конкретни документи като лични карти, спесименти от подписи, удостоверения за брак и нотариални актове, приложени към фирмените дела. Тази информация не бива да бъде обществено достъпна, тъй като това не са обстоятелства, от които трети лица черпят права, а публикуването може да доведе до злоупотреби с тях. Достъп до тези документи трябва да имат само длъжностните лица по регистрацията на търговците, т.е. администраторът на лични данни. Особено внимание трябва да се обърне на механизмите и процедурите за премахване на лични данни преди публикуване на информацията от онлайн регистъра на Агенцията по вписванията. С оглед защитата на лични данни на физическите лица би следвало да се обмисли възможност за уреждане на процедура, според която подобни документи да могат в последствие за бъдат заличавани от електронното досие на търговеца. По този начин ще се избегне противоречието между изискванията към достъпа до обществена информация и защитата на личните данни. В тази връзка трябва да се търси алтернативно правомерно решение като предоставянето на частичен достъп със заличаване на личните данни от исканите документи или предоставяне на обобщена, неидентифицираща конкретни лични данни информация. Посочените аргументи налагат изоставяне на тази порочна практика, която нарушава защитата на личните данни.

В **параграф 3** се разкриват същността и съдържанието на принципите за защита на личните данни. Те имат съществено значение и познаването им не е самоцел, понеже създават равновесие и служат като основа за тълкуване в спорни случаи между конкуриращи се права, а също така определят и границите на приложение на

нормативната уредба като регулират събирането, съхраняването и обработката на личната информация.

В българската правна литература липсва задълбочен анализ на посочената проблематика, свързана с обхвата и проявлението на основните и специфични принципи за защитата във всяка една от нейните сфери на проявление. Законът за защита на личните данни не формулира изрично принципите за осъществяване защитата на личните данни, затова в дисертационния труд тези принципи се изследват и групират на общи и специални.

В заключение обобщаваме, че липсата на общи правила за защита на личните данни в българското законодателство създава риск от наличието на различни нива на защита и поради това не трябва да се свежда само и единствено до правомощия и задължения на субектите на лични данни. Необходима е синхронизация в нормативната уредба на Закона за защита на личните данни (ЗЗЛД), предвид въвеждане и закрепване в една цялостна правна рамка на допълнителни нови елементи като принципи за „защита на личния живот още при проектирането“, „отчетността“ и „специализирана защита на деца“. Принципите могат да бъдат използвани за преценка за наличие на нарушения на изискването за законосъобразна, добросъвестна и прозрачна обработка на данни, както и за установяване на засегнатите права на физическите лица. Чрез тях ще се избегнат и ограниченията на трансграничните потоци от лични данни между държавите-членки на Европейския съюз с различни стандарти, както и те ще спомогнат за намаляване на риска от злоупотреби с лични данни.

Глава II. Органи и субекти на административноправната защита на личните данни

В Глава втора се повдигат редица нови въпроси, свързани с органите и субектите на административноправна защита на личните данни, които въпроси се нуждаят от теоретическо и правно регламентиране. Тази глава се състои от два параграфа.

В **параграф 1** се изследва правното положение на Комисията за защита на личните данни като независим държавен орган, провеждащ държавната политика в областта на защитата на личните данни. Досега правната същност на Комисията за защита на личните данни не е изследвана в българската административноправна наука при изясняване на нейната характеристика, състав, ред на образуване и роля. Поради това е направен опит за запълване на съществуващата празнота.

С оглед на целите на дисертационния труд са разгледани статутът на комисията и критериите за подразделението й като орган, компетентен за приложението на Закона за защита на личните данни. Направен е изводът, че комисията като независим държавен орган се характеризира със следните основни черти:

- действа от името на държавата, като осъществява възложените й задачи в сферата на изпълнителната власт, изпълнява функции и задачи и съдейства за провеждането на държавната политика в областта на защитата на личните данни;
- независима е спрямо другите държавни органи, тъй като е единствен компетентен орган по въпросите за защита на личните данни за цялата страна;
- упражнява административна власт и развива подзаконова дейност, понеже актовете, които издава, са подчинени на закона;
- извършва дейност и приема актове само в областта на защитата на личните данни;
- тя е централен държавен орган, който няма подразделения по места;
- тя е изборен (непряка изборност) орган, който се създава със закон;
- тя е постоянно действащ орган, който се подпомага от администрация, чиито състав, структура и правомощия се определят с Правилника за дейността на Комисията за защита на личните данни и нейната администрация - ПДКЗЛДНА (Обн., ДВ, бр. 11 от 10.02.2009 г., изм. и доп., бр. 46 от 03.06.2014 г.);
- тя е колегиален орган, действащ в рамките на определена компетентност;

- притежава властнически правомощия, които се изразяват във възможността й да издава индивидуални, общи и нормативни административни актове, свързани с правомощията й;
- при неизпълнението на актовете, които издава, може да прилага държавна принуда и да осъществява административнонаказателна отговорност.

Въз основа на административноправната литература е изяснена компетентността на Комисията за защита на личните данни. Разгледани са четири от основните видове компетентност – материална, териториална, персонална и организационна. Изводът е, че комисията е независим държавен орган със специална (функционална) компетентност, който осъществява управление и контрол спрямо дейността по защита на личните данни, като въз основа на съдържащите се в компетентността й правомощия издава съответните административни актове.

Правомощията, които нашето законодателство възлага на комисията, сами по себе си са достатъчно широки, свързани са с държавната дейност и засягат определена област на обществения живот, а именно защита на личните данни. Предлагаме следната класификация на правомощия на комисията:

- организационно – ръководни;
- контролни;
- правоприлагащи;
- правозащитни;
- представителни;
- други.

Паралелно с това систематизираме и правомощията, които Закона за защита на личните данни възлага на председателя на комисията за еднолично осъществяване. Тях председателят осъществява сам, но не като орган със своя компетентност, а като председател на колегиален орган. Правомощията са изчерпателно посочени в чл. 11, ал. 1 ЗЗЛД и могат да бъдат групирани по следния начин:

- организационно-ръководни;
- представителни;
- правомощия на работодател или орган по назначаване;

- административно-наказващи.

Трябва да се подчертае обаче, че правомощията са винаги конкретни, за разлика от компетентността, която е абстрактна и съществува в латентно състояние за своя носител. Съдържащите се в нея правомощия са дадени от законодателя като възможност за упражняване и изпълнение на правата и задължения, но едва при тяхното осъществяване от органа, който ги притежава, ще се прояви компетентността. Конкретно компетентността е власт, а правомощията представляват правата и задълженията да се упражнява тази власт.

Другият особено съществен елемент, който определя характеристиката на Комисията за защита на личните данни, са различните видове актове, които тя издава. Понеже комисията е колективен орган, то характерно е, че при изпълнение на своите функции приема основно решения, които могат да се материализират в съдържанието си общи или индивидуални административни актове, като с тях могат да се приемат и подзаконови нормативни актове. По правило всеки един държавен орган издава не един, а няколко различни вида правни актове. Според различните разпоредби на чл. 10, ал. 1, т. 9 и т. 14 ЗЗЛД и чл. 5, ал. 1, т. 4 и 5 ПДКЗЛДНА, въз основа на своите правомощия Комисията за защита на личните данни издава подзаконови нормативни актове в областта на защитата на личните данни, както и общи и индивидуални административни актове, свързани с правомощията ѝ в случаите, предвидени в закон.

В заключение обобщаваме, че комисията притежава широки правомощия в областта на личните данни, въз основа на които издава от трите основни вида административни актове (нормативни, общи и индивидуални). Тъй като надзорът върху актовете на комисията е гаранция за спазване на законността и е предмет на административнопроцесуалното право, то нейните актове могат да бъдат оспорени по съдебен ред пред съответния административен съд по отношение на тяхната законосъобразност.

В **параграф 2** се разясняват понятията „администратор на лични данни“ и „обработващ лични данни“, които са от съществено значение за прилагането на Закона за защита на личните данни, тъй като служат за определяне на отговорностите на лицата, ангажирани с обработването на личните данни. Посочват се и критериите за разграничението на двете понятия с цел да се гарантира ефективното спазване на

закона. Разграничението се дължи преди всичко на растящата тенденция към обработването на данните във всички сектори в живота. От една страна, възможността да има много администратори би довело до очевидна опасност, понеже не може да се определи ясно отговорността за обработването на данните и защитата на личните данни не би могла да се реализира. А от друга страна, двусмислиците в тълкуването може да доведе до конкуриращи се претенции и други разногласия, като в този случай положителните ефекти ще бъдат по-малки от очакваните или може да бъдат надхвърлени от непредвидени отрицателни последици.

Въпросите, свързани със задълженията на администраторите на лични данни, са значими в контекста на поверителността и надеждността на личните данни. Затова в този параграф се изследват задълженията, като се обединяват в три основни групи. На тази основа физическите лица се осведомяват и запознават с приложното поле на закона и как могат да упражнят и да защитят своите права при незаконосъобразното обработване на личната им информация.

Направено е обобщението, че е нужно комисията да създаде реални условия за осъществяване на ефективна и пълноценна информационно-образователна дейност сред различните обществени групи (граждани, администратори) за националния и европейския режим на защитата на техните лични данни. Това е от особена важност за постигане на висока степен на защита на данните и намаляване на рисковете от неблагоприятното въздействие върху личната неприкосновеност на физическите лица. Обучението в областта на защитата на личните данни е в правомощие на комисията, която трябва да го организира и проведе в изпълнение на чл. 10, ал. 1, т. 13 ЗЗЛД. Правилото се прилага спрямо всички администратори. За целта е необходимо обучението да се предвиди като задължение на администраторите на лични данни преди да се впишат в регистъра, а не като възможност на комисията. Предвиденото обучение трябва да се удостоверява със свидетелство, издадено от комисията, което ще спомогне за усилване на ангажимента на лицата, обработващи лични данни, да опазват персоналната информация до отпадане на целта на защитата й. Обучението за работа с лични данни е основен елемент от мерките за тяхната защита и има съществена роля за правилното и ефективно прилагане на правилата за работата с тях. Изисква се още физическите лица, чиито данни се обработват, да бъдат активни и да сигнализират за

нарушения на законодателството за защита на данните. Усилията на комисията за привличане на обществеността за участие в защитата на личните данни трябва да бъдат една от основните мерки за подобряване на работата на комисията и повишаване на нейната ефективност.

Глава III. Контрол за спазване на законодателството за защита на личните данни и юридическа отговорност за нарушаването й

В Глава трета се изяснява същността на контрола за спазване на законодателството за защита на личните данни и отговорността за нарушаването й. Тя съдържа два параграфа.

В **параграф 1** се прави характеристика на контролната дейност на компетентните държавни органи, тъй като от нея зависи до голяма степен осигуряването на защитата на физическите лица при неправомерното обработване.

Въпросът за същността на контрола по защита на данните, осъществяван от Комисията за защита на личните данни, представлява голям интерес за теорията и практиката, поради факта, че е слабо застъпен в правната ни литература в сравнение с въпроса за съдебния контрол. Противоречиво разбираните и решаваните в практиката въпроси могат да затруднят съществено контролната дейност на националния орган по защитата на личните данни, а също в редица случаи и да усложнят отношенията му с другите органи, организации и граждани, което може да доведе до намаляване ефективността на цялостната борба с незаконосъобразното обработване на лични данни. Затова се изясняват специфичните белези на контрола за защита на физическите лица във връзка с своевременното разкриване и санкциониране на нарушителите на Закона за защита на личните данни. Подчертава се, че контролът в областта на защитата на личните данни е държавен, цялостен и външноведомствен. Предмет на контрола е, чрез осигуряване на защита на данните, да се гарантира неприкосновеността на личността и личния живот. Обект на контролната дейност е обработването на лични данни с автоматични и неавтоматични средства, когато тези данни съставляват или са предназначени да съставляват част от регистър. Това е специализиран вид административен контрол, който е неразривно свързан с

административното регулиране на дейността на правни субекти, обработващи лични данни. Регулирането и контролът целят да бъде осигурена ефективна защита на лицата, чиито данни се обработват.

На базата на направеното изследване за същността на специализирания административен контрол, осъществяван от комисията, можем да обобщим неговите предимства и недостатъци. Основен недостатък на административния контрол, упражняван от комисията, е, че е предимно текущ и много рядко предварителен. За разлика от вътрешноведомствения контрол на органите на изпълнителната власт, то този контрол разполага с твърде ограничени правни средства за въздействие. Това произтича от външните връзки, в които се намират контролиращите органи и контролираните субекти. Най-честият случай на пряко въздействие е спирането на контролираната дейност поради незаконосъобразност. Но чрез спирането се преустановява временно незаконосъобразната дейност на администраторите на лични данни до решаване на въпроса от комисията. Чрез контрола не се упражняват дисциплинарни въздействия по отношение на администраторите. Спрямо нарушителите на законодателството комисията може да търси административна отговорност чрез налагането на предвидените в Закона за защита на личните данни административни наказания. Но ако се погледне практиката на контролния орган и тази на съда, ще се установи, че тяхното въздействие не е много ефективно.

Въпреки изложените недостатъци можем да изтъкнем, че като цяло контролната компетентност на комисията й позволява да играе важна роля в борбата с обезпечаване на законността в областта на защитата на личните данни. Основно нейно предимство е, че контролът е независим и по-ефективен в сравнение с вътрешноведомствения контрол, осъществяван от органите на изпълнителната власт. Но с оглед подобряване на функциите и дейността на комисията е необходимо да се извършат и някои организационни и функционални промени, които биха допринесли за превръщане на комисията в по-действен орган с възможност да решава проблемите, а не само да съдейства за тяхното решаване. Уместно би било за в бъдеще да бъде извършена промяна в Закона за защита на личните данни – комисията се нуждае от изграждане на местни звена за контрол за извършването на предварителни и периодични проверки по спазването на закона. Чрез разгърнатата контролна система, осъществена на

територията на цялата страна от комисията и на част от територията – от изградените за целта местни контролни звена, биха се постигнали няколко цели. Ще се повиши значително ефективността на контролната дейност на комисията по спазване на законодателството в областта на личните данни и ще се засили институционалното въздействие върху големите администратори на лични данни в страната, а също така и ще се осъществява по-ефективна и пълноценна информационно-образователна дейност сред различните обществени групи във връзка със защитата на техните лични данни.

Въпросът за правната природа на производствата, осъществявани от комисията, представлява голям интерес за теорията и практиката, поради факта, че не е бил изследван в правната литература. Изясняването и дефинирането й има редица практически измерения както с оглед на цялостното определяне на концепцията на производствата и приложимия закон по неуредените от ЗЗЛД въпроси, така и с оглед на съдебната практика в областта на защитата на личните данни. Поради това се разглеждат основните характеристики и специфики на производства като:

- **разглеждане на жалби** от физическите лица. Целта на производството е да бъде защитен интересът на всяко лице, което счита, че по повод обработването на личните му данни са нарушени неговите права и законни интереси. Физическото лице-титуляр на данните, се нуждае от намесата на контролния орган, за да реализира правото си на защита, респ. за да бъде потърсена отговорност от нарушителите на правата му по административноправен ред. Правото на защита в това производство следва да бъде базирано на съображението, че решението на комисията по чл. 38 ЗЗЛД има самостоятелен характер. Реализирането на правото на защита в производството пред КЗЛД обезпечава целите на закона, като предотвратява и прекратява злоупотребите със събирането, обработването и използването на данни за физическите лица;
- **регистрация на администратор на лични данни.** Производството представлява законодателно регламентиране на специфичен вид държавен контрол при поддържането на регистри с информация, съставляваща лични данни. Този контрол е и средство за защита на физическите лица, чиито данни се обработват. Целта е да се гарантира защитата на титулярите на данните при

обработването им, така че тя да бъде своевременна и качествена. Основната задача на това производство е да се упражни контрол върху законосъобразността при придобиването на качеството „администратор“ на лични данни и на настъпилите промени в неговия статус, както и да се осигури защитата на данните чрез пълното и достоверно осведомяване на физическите лица за тия обстоятелства, които са от значение за техните отношения с администраторите. Поради това формите на защита при незаконосъобразните действия на администраторите са различни;

- **издаване на разрешение.** С оглед правомощията на националния контролен орган при предоставяне на лични данни на трети лица определящ критерий в това производство е принадлежността на държавата, в която се предоставят личните данни – дали е членка на Европейския съюз (ЕС), на Европейското икономическо пространство (ЕИП) или е трета държава. В зависимост от това законът въвежда два режима за предоставяне на лични данни на трети лица – уведомителен и разрешителен. Уведомителен режим има, когато предоставянето на лични данни е в държава-членка на ЕС, както и в друга държава-членка на ЕИП. В този случай предоставянето се извършва свободно при спазване на изискванията на ЗЗЛД. Когато е към трета държава, режимът е разрешителен, като Комисията за защита на личните данни прави преценка на адекватност на нивото на защита на данните. Изключение от това правило има само в два случая, които са посочени в чл. 36а, ал. 5 ЗЗЛД, а именно когато третата държава, в която се предоставят лични данни, осигурява или определени стандартни договорни клаузи осигуряват адекватно ниво на защита. В първия случай Европейската комисия е приела, че определени трети държави осигуряват напълно адекватно ниво за защита на личните данни, което се посочва като “заключение за адекватност”. При трансфер в САЩ се приема, че е осигурено адекватно ниво на защита на данните, когато получателят е включен в списъка по споразумението от Сейф Харбър[1], прието

[1] Решение 2000/520/ЕО от 26.07.2000 г., относно адекватността на защитата, гарантирана от принципите за „сфера на неприкосновеност на личния живот“ и свързаните с това често задавани въпроси, публикувани от Департамента по търговия на САЩ

през 2000 г. от Европейската комисия. Целта на споразумението е да осигури адекватна защита на данните на потребителите, съгласно Европейската директива за защита на личните данни. Този правен режим дава възможност на хиляди компании в Европа и САЩ да обменят електронни данни, да предават информация през океана без скъпоструващи мерки за защита. Това обаче не ангажира по никакъв начин властите на САЩ, които се придържат към американското законодателство, което е несъвместимо с правилата за защита на лична информация в ЕС. Нещо повече американските компании са склонни без ограничения да пренебрегват клаузите на споразумението, когато това се изисква във връзка с националните интереси или от специалните служби на САЩ. Така личните данни на европейците се обработват без те да имат възможност за правна защита. Въпреки безспорните предимства на уведомителния режим, в прилагането му на практика възникват проблеми във връзка със значително улеснения достъп и разпространение на информация. Оказва се, че режимът създава предпоставки за недобросъвестен достъп до лични данни. Всичко това наложи на 06.10.2015 г. Съдът на ЕС да признае за невалидно решението на Европейската комисия от 2000 г. за трансграничния трансфер на данни, а също и постанови да се проведе по-нататъшно разследване[2]. В резултат на това може въобще да забрани предаването на информация от Европа на сървъри в САЩ, тъй като социалните мрежи като Facebook, Amazon и др. не обезпечават защитата на личните данни на жителите на ЕС. В този случай уведомителният режим няма да действа и националният орган ще трябва да прави преценка за всеки конкретен случай на искането за пращане на информация към САЩ. От което следва, че Комисията за защита на личните данни тепърва ще трябва да организира работата си при извършването на проверки във връзка с трансфера на лични данни към трета държава. При всички положения извършването на проверка дали е налице достатъчна степен на защита се налага при наличие на признаци, пораждащи съмнения в това отношение. Необходимостта от такава

[2] Решение на Съда от 06.10.2015 г., Schrems, Дело C-362/14

гаранция е още по-голяма, когато данните са подложени на автоматична обработка и съществува значителен риск от незаконен достъп до тях.

- **изразяване на становища.** За да изпълни задължението за упражняване на контрол за целесъобразност, на КЗЛД е предоставено правото да прави предложения за премахване на други недостатъци в работата на ведомства, учреждения и организации. Винаги когато контролният орган установи възможност за подобряване на организацията и ефективността в дейността на администраторите по защита на личните данни, той следва да отправи своите предложения и с това да ги подпомогне за намиране на по-резултатни решения. В това производство специализираният административен контрол има особено значение, защото е с т.нар. „превантивно въздействие“ – националният орган със своето участие съдейства за издаването на законосъобразни административни актове. В тези случаи чрез контрола се способства за правомерността на развиваната важна управленческа дейност, така че закононарушенията да бъдат сведени до минимум още в началото. Целта е подобряване на защитата на физическите лица чрез даване на становища: служебно – по проекти за нормативни актове в областта на действието на ЗЗЛД и по искания от физически и юридически лица, държавни органи и организации.
- **издаване на задължителни предписания.** Това производство е израз на поправящото въздействие на контрола за спазване на правата и интересите на физическите лица при неправомерното обработване на техните лични данни. Поради това предписанията се дават при установяване на закононарушения от администраторите на лични данни. Те имат за цел да се осигури адекватно ниво на защита на личните данни в поддържаните регистри с лични данни чрез осигуряване на минимално необходимите технически и организационни средства и мерки за защита, съгласно ЗЗЛД и Наредба № 1 от 30 януари 2013 г. за минималното ниво на технически и организационни мерки и допустимия вид защита на личните данни (Обн. ДВ, бр.14 от 12 февруари 2013г.). Като административна мярка на държавна принуда задължителното предписание има императивен, обвързващ характер за адресата си -

администратор на лични данни, който може да бъде в публичния или частния сектор. Задължителните предписания са форма на текущ административен контрол, осъществяван от КЗЛД.

- **налагане на временни забрани за обработване на лични данни.** Временната забрана за обработването на лични данни, с които се нарушават нормите за защита на личните данни, по своя правен интензитет е една от най-силните принудителни административни мерки. Тя предпоставя нарушение на нормите на защита на лични данни, които застрашават неприкосновеността и личния живот на физическите лица. Тази опасност трябва да е реална, а не предполагаема. Когато са налице предстоящи или започнати незаконни действия, които могат да причинят вреди на физическите лица, най-уместната форма за намеса е спирането им, за да бъдат предотвратени неблагоприятните последици. Неоправдано би било да се изчака тяхното настъпване и тогава да се поправят нарушенията или да се търси отговорност от виновните лица. По своята правна същност тези средства са принудителни административни мерки по смисъла на чл. 22 и 23 от Закона за административните нарушения и наказания (ЗАНН). При специализирания административен контрол се проявява предупредително-възпиращо действие на контролната функция. Комисията действа в условията на обвързвана компетентност, като не разполага с възможност за преценка.
- **заличаване на администратори на лични данни.** Заличаването предпоставя издаване на административен акт за отмяна на извършената преди това регистрация на администратора на лични данни. С него едностранно се погасява създаденото от административния орган облагоприятстващо субективно право.

В резултат от разгледаните различни производства за осъществяване на контрол за спазване на законодателството за защита на личните данни могат да се направят следните изводи, които имат непосредствено значение и за настоящия дисертационен труд. Належащо е контролният орган да засили превантивната си дейност с цел предотвратяване на нарушенията на законодателството за защита на личните данни, а не само да се констатира фактът на вече съществуващи правонарушения и налагане на

мерки за тяхното преустановяване. Това предполага и разширяване правомощията на комисията във връзка с осъществяването на проверките по чл. 12 ЗЗЛД. Такива правомощия са правото на достъп на контролните органи, правото да изискват необходимата информация и правото на съдействие. Правомощията трябва да бъдат конкретизирани, а не само да бъдат посочени в чл. 22 ЗЗЛД като задължения на администраторите, обработващи лични данни. Важно задължение на КЗЛД е да поддържа постоянен контакт с администраторите и да прави периодични посещения и проверки спрямо тях. Своевременното разкриване и санкциониране на нарушителите на законодателството за защита на личните данни играе превантивна и възпитателна роля с оглед предотвратяване и отстраняване на причините и условията, пораждащи правонарушението.

Наред с административния контрол и заедно с него в областта на защитата на личните данни съществува правораздаване, което е изградено на основата на „общата клауза“ за обжалваемост по чл. 120, ал. 2 от Конституцията за проверка на законосъобразността на актовете на администраторите и решенията на КЗЛД. Това означава, че по силата на тази клауза всички актове, с които пряко се засягат признати от ЗЗЛД права и интереси на физическите лица, могат да се обжалват по съдебен ред.

Законът за защита на личните данни не предвижда подробна процедура по обжалване, подари това важат общите разпоредби в дял трети, глава девета на Административно-процесуалния кодекс (АПК), които установяват единен режим за съдебен контрол върху административните актове. Съдебното производство е двуинстанционно.

При нарушаване на правата му по ЗЗЛД всяко физическо лице има две възможности за защита. Едната е по чл. 39, ал. 1 ЗЗЛД, когато обжалва действия и актове на администратора по съдебен ред пред съответния административен съд или пред ВАС по общите правила за подсъдност. Тази възможност на лицата не зависи от това дали са сезирали или не Комисията за защита на личните данни (чл. 38, ал. 1 ЗЗЛД във вр. с чл. 10, ал. 1, т. 7 ЗЗЛД). Другата възможност е да обжалва решенията на КЗЛД в 14-дневен срок по реда на АПК, тъй като не е възможно оспорване на акта на комисията по административен ред. Обстоятелството, че комисията няма горестоящ орган, концентрира правото на защита на личните данни изцяло пред съда. По

правилата на местната и родова подсъдност на чл. 132-133 от АПК жалбата следва да се депозира пред Административен съд – София град, който действа като първа инстанция.

В заключение можем да обобщим, че контролът, осъществяван от КЗЛД, има предимство пред съдебния в две насоки:

- по отношение на актовете на администраторите като първа инстанция съдът може само да отмени (изцяло или от части) акта или да отхвърли жалбата. По същество съдът разрешава спора по изключение;
- производството пред съда е свързано със срокове, форми, процедури, което прави контрола бавен.

В **параграф 2** се очертава най-общо рамката на отговорността на администраторите на лични данни съобразно действащото законодателство. Чрез отговорността се осъществява връзката между държавната принуда и правото при прилагането на правните норми. Поради това тя е вид охранително правоотношение, което има сложен и комплексен характер. С изследването на отговорността се отговаря на въпросите, свързани със субектите на това отношение, основанията, видовете отговорност и реализацията й.

Субектите, които характеризират отговорността като особен вид охранително правоотношение, са – държавен орган, който търси и налага отговорността, правонарушител (в случая това е администратор на лични данни) и физическото лице, което е пострадалата страна.

Обект на правоотношението, при което се осъществява отговорността, са личните данни на физическите лица.

Всяко отклонение от предписанията на правната норма законодателят третира като правонарушение и открива производството за търсене на отговорност.

В зависимост от вида на правонарушението възникват и различни видове отговорност за администратора. Той носи административнонаказателна отговорност уредена в глава осма на Закона за защита на личните данни, която е специална по отношение на общата уредба в Закона за административните нарушения и наказания и се прилага субсидиарно по въпроси, неуредени по ЗЗЛД. Тази отговорност е едно от най-важните средства за опазване на личните данни, тъй като подпомага работата на

компетентните държавни органи по прилагането на нормативната уредба за защита на личните данни. Администраторът на лични данни носи и гражданска отговорност по Закона за задълженията и договорите за причинените вреди на физическите лица от неправомерното обработване на личните им данни. Трябва да се подчертае обаче, че в Закона за защита на личните данни е уредена само административнонаказателната отговорност при неправомерно обработване на лична информация, но при определени специални категории данни се предвижда и наказателна отговорност на администратора.

В заключение обобщаваме, че налагането на наказателна отговорност дава възможност за диференциране на обществената опасност на посегателствата и засилване на репресията спрямо извършителите. Но същевременно с това не трябва да се подценява и административнонаказателната отговорност за извършени нарушения в сферата на личните данни. Това произтича от многобройността на административните нарушения, свързани с личната информация в сравнение с престъпленията в същата сфера, което налага и бързото реагиране срещу тях. Чрез предвидените в Закона за защита на личните данни санкции, които имат предимно икономически характер – глоби и имуществени санкции в различен размер, се цели да се въздейства превантивно на извършителите и да се осигури строгото зачитане на законодателството в областта на личните данни, което е в интерес не само на отделното физическо лице, но и на цялото общество.

В **Заключението** са изведени в синтезиран вид основните научни приноси от изследването. Поставените в дисертационен труд цели и задачи са постигнати, като са дадени и насоки за редица бъдещи законодателни промени, които биха допринесли за комплексното разбиране на сложните проблеми, свързани със защитата на личните данни, както и практическите ползи от труда.

IV. СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ ПО ТЕМАТА

Статии:

1. За компетентността на Комисията за защита на личните данни - Правна мисъл, 2014, № 4, с.20-32
2. Определение права на защиту персональных данных - Экономика, социология и право, Москва, 11 (ноябрь) 2012, с. 155- 157
3. За понятието „лични данни" по Закона за защита на личните данни - Управление и устойчиво развитие, София, ЛТУ, 2012, Том 5, година 14, Vol 36, с. 100-105
4. Предстоящи промени в закона за търговския регистър и защитата на личните данни - Управление и устойчиво развитие, София, ЛТУ, 2011, Том 4, година 13, Vol 31, с. 168-172

Доклади:

1. Правен статут на Комисията за защита на личните данни - Знанието – традиции, иновации, перспективи, Бургас, БСУ, 2013, Том втори, с. 240-244
2. За задълженията на администраторите на лични данни - Икономиката в променящия се свят: национални, регионални и глобални измерения, ИУ - Варна, 2015, Том 4, с. 185 - 191